

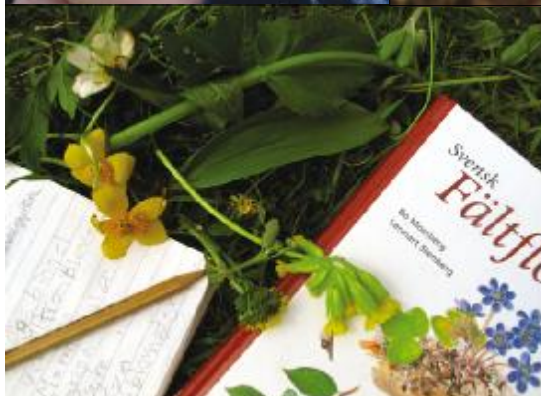
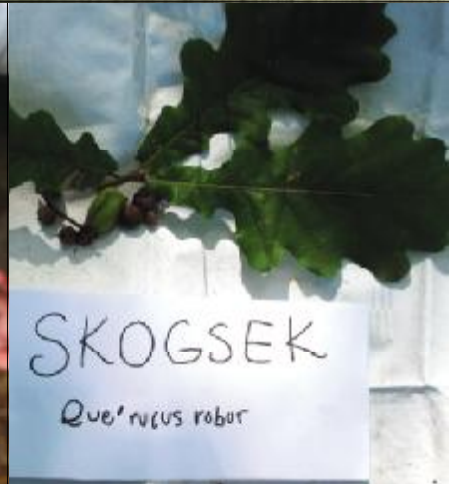
Bladet

NATURSKOLEFÖRENINGEN • NR 2/12 • ÅRGÅNG 26

**Mer om
Lgr 11**

NATURSKOLEFÖRENINGEN

är en intresseförening för människor som arbetar med utomhuspedagogik.

Vi arbetar för en idé; att lära in ute. Positiva upplevelser i naturen är grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Kunskapen om naturen börjar i naturen!

MEDLEMSSKAP

Enskilda personer och organisationer är välkomna som medlemmar. Enskild medlem får ett ex. av Bladet, som utkommer med fyra nummer per år. Institutioner får 3 ex. per nummer.

ÅRSAVGIFT

- enskilda medlemmar 220 kr
 - organisationer/institutioner 460 kr
- Anmäl dig på föreningens postgiro 493 33 84 - 2. Uppge namn, adress och telefon.

ADRESS

Naturskoleföreningen
c/o Kristina Jarnedal
Tenorgatan 14
421 38 Västra Frölunda

BLADET

Naturskoleföreningens medlemstidskrift. Utkommer med fyra nummer per år.

ANSVARIG UTGIVARE

Stina Lindblad

REDAKTÖR

Robert Lättman-Masch

ADRESS

Bladet
c/o Robert Lättman-Masch
Strandvägen 2
148 30 Ösmo
Tel. 08-520 73708
robert.lattman@naturskolan.pp.se

HEMSIDA

www.naturskola.se

TRYCK

Affärs- & Tidskriftstryck, Vallentuna

UPPLAGA

1200 ex.

PAPPER

Multi Art Silk
Miljömärkt "Bra miljöval"

ANNONSER

Helsida 1500 kr, halv 800 kr,
kvarts 400 kr

MANUSSTOPP

Nr 3/12 1 september

FRAMSIDA

Foto: Kerstin Hessle

STYRELSEN

kan Du vända Dig till om Du vill veta mer om föreningen eller har någon idé som Du vill framföra.

ORDFÖRANDE

Stina Lindblad
Brukgatan 16
814 94 Älvkarleby
070-645 11 92
stina.lindblad@naturskola.se

KASSÖR

Kristina Jarnedal
Tenorgatan 14
421 38 Västra Frölunda
070 767 51 59
kristina.jarnedal@naturskola.se

LEDAMÖTER

Josefine Gustafsson
Spånehusvägen 62 h
214 39 Malmö
0708-84 11 16
josefine.gustafsson@naturskola.se

Susie Broquist Lundegård
Östgötagatan 18
116 25 Stockholm
0766-48 31 92
susie.broquistlundegard@naturskola.se

Kalle Lindeborg
Lidberga 3
186 91 Vallentuna
08-51025325, 070-720 44 86
kalle.lindeborg@naturskola.se

Jan-Erik Haggarsson
Yvre 106
815 91 Tierp
070-2753932
jan-erik.haggarsson@naturskola.se

Torbjörn Wrange
Bävervägen 19
654 68 Karlstad
054-540 35 30
torbjorn.wrange@naturskola.se

Britt Eklöf
Långviken 409
69492 Hallsberg
070-55-88-547
britt.eklof@naturskola.se

Anders Sjöberg
Torkilsväg 7C
791 52 Falun
070-231 25 50
anders.sjoberg@naturskola.se

REDAKTÖR FÖR BLADET

Robert Lättman-Masch 08-52073708

WEB-ANSVARIG

webb@naturskola.se

INFORMATIONSMATERIAL

Naturskoleföreningen har material till mässor, föreläsningar och utställningar. Behöver du informationsfoldrar, låna föreningens Power Point eller Roll up, köpa tygmärke med Naturskoleföreningens logo kontakta Stina Lindblad på tel 070-645 11 92.

TILL ALLA SKRIBENTER

Vi är tacksamma om Du hjälper oss med några enkla saker när Du skriver i Bladet:

- Dela upp texten i mellanrubriker.
- Skriv gärna bildtexter.
- Bifoga illustrationer eller foton med hög upplösning.
- Skicka en fil med din egen layout där det framgår var bilder passar. Skicka också en ren fil där Du sparat texten i Word i typsnitt Times new roman 10 p utan inslag av layout, tabeller eller andra finesser som finns i textprogrammet.
- Det går bra att skicka material som e-post:
robert.lattman@naturskolan.pp.se

Bladet 2/12

Föreningssida.....	2
Ledare.....	3
Ute från F-klass till åk 9.....	4
Trä- och metallslöjd.....	7
Vikingatema.....	9
Naturskolor 2012, karta.....	12
Naturskolor 2012, adresser.....	14
Debatt.....	19
Planetskötare.....	21
Utomhusengelska.....	22
Flow Learning.....	23

Ansvar för innehåll i detta nummer:

Naturskoleföreningens styrelse

Inte omöjligt, bara lite svårt

Efter en ovanligt mild vinter är våren äntligen här, inte mindre efterlängad detta år än något annat! Fågelsång, ljus och lättare klädsel. För naturskolorna och alla andra som arbetar med utomhuspedagogik innebär det byte från vinterns till vårens härliga uteaktiviteter, gladare (oftast) elever och bruna kinder. Nu är det en ljuvlig tid och njut alla ni som har förmånen av att arbeta ute.

Mitt bästa vårminne är en vandring jag gjorde för några år sedan med särskolan. Vid min naturskola finns en gammal flottningsrännan. Rännan löper från Dalälven och till ett av traktens pappersbruk. Den är mestadels grävd, men i delar är den istället en träränna som går genom skogen en bit upp från marken. Längs rännan finns en ramp med räcke som man kan gå på för att inspektera rännan och som förmodligen användes för att se till att timmer inte fastnade. Hela rännan är idag ett kulturarv och tas om hand av läns museet. Särskolans elever hade flera gånger under vintern, jag träffar dem en gång i månaden, önskat att få gå på rampen längs rännan. På vintern är den helt översnöad så det är omöjligt men när våren kom gjorde vi slag i saken och planerade en ramp-vandring på ett par kilometer. Vi delade ut all utrustning som skulle användas och dessutom bar eleverna sin egen packning. Vi startade en spännande promenad längs rännan, ibland flera meter upp i luften. Vi tittade på knoppar vi gick förbi, lyssnade och spanade på vårfåglar, vi pratade om hur rännan använts och vad den används till idag. Bland annat leds vatten från den till en laxodling. Rännan tar abrupt slut när man kommer fram till E4:an. Där leds vattnet under vägen och kommer upp på andra sidan, men den vägen kunde vi förstås inte ta. Vi stannade istället och åt matsäck samt utforskade skogen runt omkring. Vädret var strålande, eleverna fantastiska och dagen blev otroligt lyckad och minnesvärd. Läraren sa efteråt: "Kan inte fatta att vi

vågade oss på att gå där med min grupp, inte minsta vante har vi tappat och det var tur för vi hade aldrig lyckats få upp den!" Riktigt så omöjligt hade det inte varit men visst, besvärligt och kanske lite svårt. Men vi utmanade både oss själva och eleverna och det gav en fantastisk upplevelse!

Under höåret fokuserade skolans värld mycket på den nya läroplanen Lgr 11. Vi fortsätter att koppla våra artiklar i Bladet till hur man når målen genom utomhuspedagogik. För att kunna fortsätta vara den pedagogiska resurs för elever och pedagoger som vi vill vara så måste vår verksamhet vara noggrant förankrad i läroplanen. Och det är vi som faktiskt får upp ögonen för det! Naturskolorna ökar långsamt i antal och just nu är det flera kommuner som funderar på hur man ska arbeta för att sätta igång egen naturskoleverksamhet. I det här numret av Bladet kan du se var vi finns allihop! Vi försöker från Naturskoleföreningen också hjälpa till med goda råd och informera lokala politiker om fördelarna med att flytta ut delar av undervisningen. Under våren fortsätter därför Lunch i det gröna, en lunch lagad utomhus för lokala politiker och tjänstemän, med information om naturskola och utomhuspedagogik. Luncherna genomför vi tillsammans med Naturskyddsföreningens lokala kretsar och det är en uppföljning av fortbildningsprojektet Skogen som klassrum som vi sedan 2009 driver tillsammans med Naturskyddsföreningen. Luncher hålls under våren i fem kommuner.

Ut och njut, våren är här!

SESSONEN I SKOGEN

Broholmskolan - ute från förskoleklass till åk nio

Broholmskolan som ligger i Lidköpings kommun söder om Väneren, är en fristående skola. Skolan startade för 8 år sedan med 60 elever som i år har vuxit till 260 st. Skolans inriktning är miljö och friskvård. Klasserna har 16 elever upp till åk 5 därefter är det 18 elever som mest i klasserna. Den ligger intill den ganska stora ån (av lidköpingsborna kallad "älva") Lidan. Skogen ligger på ca 500 meters avstånd och det är nära till bad och idrottsanläggningar.

Halv dag

Redan det första mötet med föräldrar till barn som ska börja på skolan informerar vi om vårt sätt att jobba utomhus. Det är t.ex. bra att träna på att kunna kissa ute sommaren innan man börjar förskoleklass. Alla får veta att elever upp t.o.m. åk 6 går till skogen varje vecka en halv dag. Då ska det göras en nyttig matsäck och sittunderlag i ryggsäcken. Det händer ofta att vi lagar lunch ute tillsammans på Trangia-kök eller över elden.

"Ute" är ofta skolans basplats och ligger lite drygt 2 km bort. Förskolan och åk 1 går dit en gång varje månad, annars är de på platser som ligger närmre skolan. Övriga elever cyklar och kan besöka olika platser i kommunen. Ju äldre elever desto längre kan vi ta oss till olika biotoper och naturområden.

Men basplatsen är hemmaplatsen, en plats som nästan alla elever tycker väldigt mycket om. Den har ett vindskydd och en ordentlig eldplats. Den har en bra öppen, ljus yta att vara på och en tall och blandskog runt omkring.

Alla skolans ämnen försöker vi väva in när vi är ute. Det är bara fantasin som sätter stopp. Ofta är det två klasser som är ute tillsammans med tre eller fyra pedagoger.

Ansvarig utomhuspedagog

Jag som skriver har varit med och startat skolan och heter Kerstin Hessle. De senaste 10 åren har jag också arbetat på Hunnebergs naturskola, men från hösten 2011 tar Broholmskolan all min tid.

Jag jobbar som utomhuspedagog på skolan och har huvudansvaret för den verksamheten. Fortfarande räcker min tid till så jag kan vara med alla grupper ute tillsammans med klasslärare och fritidspedagoger upp t.o.m. åk 6. Från åk 7 är olika ämneslärare med. Vilka som är med beror på vad klassen jobbar med och vad som passar att jobba med utomhus.

Mål

Skolan jobbar ofta med teman som är ämnesövergripande, och har olika nivåer efter ålder. När vi planerar ett

tema ligger målet med från olika ämnen som också är individuella. De målen måste alla elever vara väl införstådda med innan temastart så att de vet vad som ska uppnås. Det kan vara så att vi planerar tillsammans med eleverna, men vi utgår alltid från läroplanen. Målen för nästa arbetsområde ligger uppsatta, ofta i klassrummen. När arbetet är avslutat utvärderas målen utifrån vad var och en har lärt sig och sparas för varje elev. Innan utvecklingssamtal stämmer man av med eleven hur långt han eller hon kommit med målen i varje ämne och hur man ska gå vidare med nya. Därefter har eleven hand om sitt eget utvecklingssamtal med sina föräldrar. Läraren ligger naturligtvis nära om det behövs och vid start och avslutning.

Lgr 11

Att få följa elever under så många år som jag får göra är ett privilegium. Det är en utmaning att hela tiden bygga vidare på det man gjort tidigare år, inte att när man har håvat en gång så är man färdig med det och kan det. Första gången är ett äventyr, andra gången är man bekant med djur och växter, tredje gången kan man se skillnader, fjärde gången kan man börja förstå hela ekosystemet. Som naturpedagog samarbetar jag mycket med idrottslärare,

hemkunskapslärare och biologilärare. I de nya kursplanerna finns många krav som väl fungerar att uppnå utomhus. Till exempel (häng med nu...) att eleverna ska bli bekanta med, kunna planera och genomföra friluftaktiviteter med god anpassning till olika förhållanden eller kunna orientera sig i okända miljöer och använda kartor och andra hjälpmedel. De ska kunna laga mat med god anpassning till aktivitetens krav och med hänsyn till miljö, hälsa och ekonomi och dessutom kunna föra resonemang kring konsekvenser av olika val och handlingar som rör hållbar, social, ekonomisk och ekologisk utveckling. De skall kunna förklara och visa på mönster hos människans beroende och påverkan på naturen och göra kopplingar till organismers liv och ekologiska samband eller organismers anpassning till olika miljöer. (Det här är hämtat från några olika ställen i Lgr 11.)

Fjällvandring i åk 9

Att planera en egen fjällvandring utifrån dessa perspektiv är spännande. Eleverna i åk 9 får göra just detta. De gör både utrustningslista och matplanering själva. De har en ekonomi att anpassa sig till, 60 kr/elev och dag och är tre i ett matlag. Tillsammans med personal åker eleverna nattåg till Jämtland och går till några av Svenska Turistföreningens

stugor. Det finns ingen ström, ibland ingen mobiltäckning, inget vatten eller slask inomhus och ingen som kan hämta dig om du blir trött eller vill åka hem. Vädret kan man inte heller rå på. Men det finns fantastisk natur som få av eleverna har sett förut, utmaningar fysiskt, mat att laga på Trangia-kök eller gaskök i stugan, bäckar att vada över, ställen att gå till utan stigar, u - dalar formade av inlandsisen, kamrater som blir arga och ledsna av trötthet men som jublar när de når toppen, mat som misslyckas och lyckas, boplatser som är gamla där människor satt sina spår och lyckan när man klarat alla utmaningarna. Det är naturligtvis så att eleverna har varit ute och prövat på och byggt på sina kunskaper om friluftsliv förut. Redan i åk 5 gör man sin första vandring, i åk 6 gör man en cykeltur och vandring, i åk 7 en paddelhajk och slutligen i åk 8 en förberedande långvandring på Billingen.

Närområdet

Trots att vandringarna är roliga, bra, nyttiga m.m. så är inte dessa "stora händelser" det viktigaste i utomhusundervisningen, men de är höjdpunkterna. Det är under de dagliga stunderna ute kring skolan, vid basplatsen eller vid ån Lidan som grunderna läggs. Ett exempel på detta är när fritids lägger sin eftermiddagstid en månad nere på

Lidans is för att passa på när det finns is och ge eleverna möjlighet att ta vara på årstiden utomhus. Eleverna får pröva på skridskor, skidor, måla på snön, leka hjulet, träna livräddning med dubbar och lina, leta spår efter djur, bygga snöskulpturer och snögrottor. På köpet får de erfarenhet om vilka kläder som är bra när det är fem minusgrader ute och blåser eller 10 minusgrader, vindstilla och soligt.

Föräldrarna

För att underlätta utomhusjobbet är det viktigt att från start ha en god kontakt med föräldrar, att det är klart och tydligt att vi faktiskt går ut varje vecka och att de vet vilka målen är. Vi på skolan vet allt positivt som utomhusarbetet för med sig för eleven i ett hälso- och inlärningsperspektiv men det är mycket viktigt att våra föräldrar har samma kunskap. Föräldramöten på basplatsen, redovisningar för föräldrar utomhus, bildspel från vandringar och verksamhet och att uppmuntra till medverkan särskilt utomhus gör att alla lättare förstår när vi vill ha extravantar och strumpor i "ryggan", eller bra regnkläder och stövlar, eller att barnen är blöta och smutsiga när de kommer hem.

Det är också viktigt att visa våra föräldrar att vi har en god säkerhet med första förbandsutrustning och

allt vad det innebär utomhus, en telefon det alltid går att ringa till även utomhus, bajsspade, papper och lite sprit till toabesök, och en samling med extrakläder när det fattas hos någon. En bra cykelkärra att fylla med olika lådor med lock som håller innehållet torrt är oundgänglig.

När ute?

Jag berättade tidigare att det är klasslärare, ämneslärare och fritidspersonal som är ute tillsammans med mig. Vi planerar verksamheten tillsammans. Det är heller inte säkert att man är ute nästa år för att man är ute i år. Det viktiga är att alla kan tänka sig att vara ute och undervisa och att alla förstår de kvalitéer som utomhusundervisningen tillför. Jag tror och vet att det är ett uppskattat jobb att delta i all utomhusverksamhet. Lärare lägger heller inte bara utomhustid på "skogendagen" utan gör övningar som passar ute lite då och då. Som vår språklärare(6-9) Stefan sa till mig "Man ska inte gå ut och göra övningar bara för att man måste vara ute utan man ska göra det ute som blir bättre att göra utomhus." Det är tänkbara ord tycker jag.

Platsen

För att det ska bli bra för elever att jobba utomhus varje vecka måste de trivas där. Platserna måste väljas med omsorg. Vår basplats har blivit en viktig plats. När kommunen har nagat "vår"

eller "barnens" skog för utbyggnad av vårdhem och idrottshall har barnen blivit upprörda och protesterat. Två gånger har elever från miljöråd skrivit till kommunen. En gång fick de svar. De tätortsnära skogarna ligger risigt till, det vet vi alla, när kommunens verksamhet pockar på, men det är en helt annan fråga, om än så viktig. Det viktiga här är att skogen blivit betydelsefull för barnen och att de vill ha den kvar, att de är rädda om den.

Eld

Elden är en viktig trivsselfaktor under en stor del av året. I sexan gör eleverna själva upp eld. Klassvärdarna går iväg före sin "skogentid" med eldlådan för att tända brasan så det är varmt och mysigt när vi andra kommer. Matsäckstid och "fri" tid är också viktig att hinna med. Basplatsen har också blivit ett ställe dit barnen tar med sina föräldrar på helgen för en utfläkt eller där ett barnkalas kan gå av stapeln. Basplatsen i vår skolskog är en del av Lidköpings kommuns tätortsnära skogar.

Delaktighet

Det är bra att ha utrustningen till utomhusverksamhet på en särskild plats i skolan och att en person har huvudansvaret för ordningen och verksamheten. Men alla skolor har olika förutsättningar och det tar tid att bygga upp en utomhusverksamhet och att få sina kollegor "med på tåget".

Det är bra att vara utrustad med ett stort tålamod, att inte ge upp och att vara nöjd med det man gör. Broholmskolan är med i "Grön Flagg" och har utnämningen "Skola för hållbar utveckling". Det är två bra sätt att få med sig personal och elever".

Inspirerande

Nu hoppas jag att vår skolas sätt att jobba utomhus ska inspirera er skola. Jag vill visa möjligheter och hoppas ni kan få idéer som går att utveckla och som passar er verksamhet. Det är lätt att bli glad på sitt jobb när en liten flicka i F-klassen som tyckt det varit jobbigt att gå den långa vägen till skogen glittrar och säger att skogendagen varit den bästa dagen, när man blir upprörd mitt på sommarlovet av en elev i åk 7 som har en fråga om något han hittat på en sten, när det sitter en lapp från en elev på skåpet att jag såg en berguv igår eller när en elev som numera går på gymnasiet tycker att hon kan det här med Trangia och friluftsliv så att hon t.o.m. kan lära andra elever. Men det är lika lätt att bli glad när vår matte/no - lärare hittat på nya roliga utomhusövningar för våra högstadieelever. Det är förresten hon, vår bildlärare och jag som när ni läser detta kanske står på en fjälltopp och spanar tillsammans med årets nior.

Till alla som vill ha mer information om utomhusundervisning, kontakta mig på telefon 070 123 4567 eller e-post info@skogsek.se

Trä- och metallslöjd på Södertälje Naturskola

Det ringde en rektor "Hej, vi har ingen lärare för år tre i Trä- och metallslöjd nästa termin, skulle ni på Naturskolan kunna hjälpa oss?" Utan erfarenhet av att undervisa i detta ämne, satte vi oss ner och började fundera och läsa i de nya kursplanerna ur Lgr-11. Vad säger syftestexten och vilka centrala innehåll står det att eleverna ska ha arbetat med till år tre. Och fram för allt, vad skulle vi kunna hjälpa till med i vår verksamhet som naturskola? Vi fick fria händer när det gällde tid. Vi kunde erbjuda allt mellan ett lektionstillfälle, till all trä- och metallslöjd under hela terminen.

Lgr-11

Några rader ur syftestexten;

- Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.
- Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat.
- Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

Detta, tänkte vi, passar perfekt in i vår verksamhet då uterummet

erbjuder att arbete där hand och tanke samarbetar, vi har all möjlighet till att arbeta praktiskt och utveckla samt framställa och inte minst har vi

Grenkrokar under tillverkning.

massor av material och en miljö som lämpar sig utmärkt för samtal kring hållbar utveckling.

Nu till det centrala innehållet år 1-3. Vi spånade kring vad vi med vår kunskap skulle kunna göra kring det som stod där och dessa delar valde vi till slut;

- Enkla skisser och arbetsbeskrivningar,
- Trä, materialets egenskaper och användningsområden.
- Handverktyg och redskap, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Utforskande av materialens, redskapens och verktygens möjligheter.
- Några slöjdmaterials ursprung, till exempel svenska träslag.

Planering

När detta var gjort, och vi hade upptäckt att det fanns väldigt mycket under trä- och metallslöjd som lämpar sig att arbeta med i uterummet, satte vi oss ner och gjorde en planering av terminen. Det hela resulterade i att vi erbjöd de två klasserna att

De olika tillfällena delade vi upp i teman; träd och eld, eld, vatten, fåglar samt grön slöjd. Vi hade som mål att använda så mycket material från skogen som möjligt och att tillverka saker som kan kopplas till naturen. Vi ville också att eleverna skulle få prova på flera olika slöjdmoment, tälja, spika, såga, följa en ritning och borra.

Vid det första tillfället var det fortfarande vinter, snö och kallt. Eleverna fick promenera i skogen och titta på olika träd, räkna årsringar och samtala kring vad man använder trä till. De fortsatte inne med att prova på att tälja, först i en mjuk morot och sedan i trä. För många av eleverna var det första gången de besökte naturskolan så det var väldigt spännande att pulsa runt i snön, titta på våra uppstoppade djur m.m.

Tredje gången började vi märka att eleverna var lite mer vana vid att komma till oss så det gick lättare att koncentrera sig på slöjdarbetet. Temat denna gång var vatten, så de fick en ritning på ett vattenhjul och sedan var det bara att sätta igång att bygga. Hur får man hjulet att snurra? De fick använda sig av plaströr att leda vattnet i och...det snurrade! Vi hann också med att tälja barkbåtar och prova dem och det var en ny erfarenhet för eleverna

Sista gången var det tänkt att eleverna skulle ha granslöjd och tillverka saker av färskt trä t.ex. en visp eller en sälgpipa. Men många hade inte hunnit klart med sin fågelholk så vi fick ägna denna gång åt att göra färdigt så att de kunde få med sina saker hem.

Båda lärare och elever var mycket positiva till slöjden på naturskolan och alla gick med sig flera bonuslärdomar och nya erfarenheter och upplevelser, hur hasselblommor ser ut, lyssna på fågelkvitter, hur blåsippor sprider sina frön m.m. Dessutom gick de vara ute i naturen, vilket många av dem inte hade så stor erfarenhet av.

T S E O U
 F L B
 B P
 S M

Vikingatema på Eggeby Gårds Naturskola

Vår Naturskola ligger på Järvafältet i Stockholm och har en runsten och järnåldersgravar strax intill huset. Det, i kombination med att jag sedan jag var liten tycker att vikingatiden är otroligt intressant och spännande, gör att ett vikingatema känns helt rätt. Vikingabesöket brukar vara mellan 2-3 timmar, där längden på besöket bestäms av läraren som bokar in besöket. Besökens innehåll varierar sedan beroende på den tid klasserna har till sitt förfogande, årstiden och lärarnas önskemål, men jag tänkte här försöka ge ett exempel på hur ett besök kan se ut under vår eller höst. I slutet önskar de delar i Lpo-11 som vi anser har kopplingar till det här temat.

Introduktion av dagen

Jag tar emot eleverna ute på gården iklädd vikingainspirerade kläder, ett leksakssvärd och eventuellt en yxa. Även om kläderna inte är helt autentiska fungerar de väldigt bra som en utgångspunkt när vi sedan pratar om klädseln och olika material och för att eleverna skall komma i rätt stämning. Vi är övertygade om att eleverna lär sig mer om de får använda sig av sin fantasi och många olika sinnen. Eleverna hälsas välkomna till min vikingaby och sedan brukar jag börja med att fråga om de vet när och hur vikingatiden började. Därefter gestaltar jag hur vikingarna med vapen i handen landsteg vid klostret i Lindisfarne på Englands östkust en

dimmig morgon den 8:e juni år 793. Efter att ha pratat om våldsamma vikingar på plundringståg kommer jag sedan in på att de flesta istället var handelsmän, hantverkare eller bönder som bodde på en gård som t.ex. Eggeby, där man vet att det bott människor ända sedan vikingatiden.

Klädsel

Eftersom de flesta under vikingatiden var bönder får de sedan veta mer om hur Ragnälv hade det som bodde på gården för ungefär 1000 år sedan. Därefter brukar jag fråga om Ragnälv hade kunnat se ut som jag, eller om det är någonting som de tror inte stämmer med min klädsel. Sedan får eleverna sakta men säkert gå igenom min utstyrsel. Tillsammans kan vi då konstatera att kvinnorna inte brukade ha vapen, men att de ofta hade en särk av linne, med en kjortel av ull över som hölls uppe av spännbucklor av metall, kvinnors smycken kunde vara gjorda i metall eller bestå av pärlor av glas eller bärnsten, de kunde ha skor i läder och en sjalett av linne som täcker håret. Jag brukar vid besöket ha inbakade smårör eftersom håret verkar ha varit viktigt då så många gravar innehåller kammar. Sedan kommer man osökt in på hur arkeologiska fynd gör att vi kan veta så mycket om de människor som levte tidigare, men att det även finns vissa skriftliga källor.

Gården

Eleverna får följa med till vår lilla

åkerteg, där vi pratar om vad som odlades och sedan går vi vidare bort till gårdens äldsta bevarade hus, en stockvirkesladugård, och pratar om hur husen såg ut. Huset råkar ha "rätt" mått, (bredden varierade från 6-8 meter och längden var ofta mellan 20 och 30 meter) vilket går snabbt att låta eleverna mäta upp, men detta kan ju istället göras ute på en äng eller en skolgård och då placera ut eleverna så att de formar husen. Här kan man prata om rumsindelning, byggtekniker och byggnadsmaterial. Eftersom en del av huset användes till djuren går vi sedan bort till våra konstgjorda kor och pratar om vilka djur som fanns på en typisk vikingagård och hur de användes. Här kan man även komma in på hur djuren fick foder.

Mat

I plommonlundan får eleverna lära sig och smaka på lite vilda ätliga växter för att sedan sätta sig till bords. Där dukar jag sedan upp med ett dryckeshorn, en sked, en kniv och en träkåsa samt lite mat (t.ex. ägg, nötter, honung, torkade ärtor, timjan, salt, humle och säd). Eleverna får sedan smaka på vårt vikingagodis, d.v.s. torkade äpplen, och lukta på timjan. Det här brukar vara en bra start för diskussioner om vad de åt och hur maten tillagades och konserverades. Vi hinner också prata om uttrycken botten upp och ordet lagom, där t.ex. mjödet i dryckeshornet skulle räcka laget om. Om klassen inte skall baka

vikingabröd eller grilla efteråt passar jag på att visa eldstål och tändstål.

Asatron

Vi brukar stanna till vid en stor ask och prata om vikingarnas världsbild, där världen skapades ur jätten Ymers kropp, jorden gjordes av köttet, bergen av benen, sjöar och hav av blodet och skallen utgjorde himlen. I världens centrum stod asken Yggdrasil, som sträckte sig mellan himmel och jord. Yggdrasil var närmast omgiven av Asgård, där gudarna bodde. Utanför Asgård låg sedan Midgård, där människorna bodde och ytterligare längre ut låg Utgård, jättarnas land som sträckte sig ända till havet som omgav hela världen. Här tar jag fram en trämask och berättar lite om asagudarna och vikingarnas gudsdyrkan. Beroende på tid kan man här också ta upp några olika gudasagor eller bara kort tala om olika gudar och hur deras namn lever vidare i dag i t ex veckodagarna. Om klassen skall grilla eller baka vikingabröd i samband med besöket passar det också bra att berätta någon eller några gudaberättelser då.

Gravkullarna, landhöjning och runstenen

På kullen vid vår naturskola finns flera järnåldersgravar. Där brukar jag låta eleverna ställa sig på några stenar som

bildar en skeppsform. Oavsett om det faktiskt är en skeppsgrav eller inte så stämmer storleken på skeppsformen med hur stora vikingaskeppen faktiskt kunde vara. Krigsskepp kunde vara upp till 36 meter och knarrarna, handelsskeppen, upp till 25 meter långa och 5-6 meter breda. När eleverna konstaterat vilken form de bildar och eventuellt mätt längden och bredden på skeppen samlas vi åter i en cirkel, vilket passar extra bra eftersom de flesta gravar var runda med en diameter på 5-10 meter. Därefter plockar jag upp gravgåvor ur min hemliga korg, som läggs upp på tre skinn. Gåvorna är t ex mat, mynt, smycken, arbetsredskap, en våg, nycklar, vapen, en brummare, en trähäst och ett träsvärd. Elevernas uppgift är nu att gissa vilka föremål som hör till mans-, kvinno- och barngravar. Eleverna får sedan en liten stund på sig för att titta och känna lite på de olika föremålen i högarna och prova t ex vågen, örtsaxen, brummare, eller bara fäktas med leksakssvärd.

På väg till runstenen går vi strax ovanför åkrarna som var täckta av havet för 1000 år sedan, då vattenytan låg 5 meter högre än i dag i Stockholmstrakten. Ett perfekt tillfälle att repetera istidskunskap! Här passar det även bra att ta upp vattnets betydelse som transportväg och fiskets betydelse för att få mat.

Vid runstenen avrundas utepasset med att eleverna får försöka läsa mellan raderna på vår runstens inskription som Ragnälv låtit rista för att se vad den kan ha för syften, som t ex om personen som låtit rista stenen var kristen och vad den berättar om släktskap och familjförhållanden. Samtidigt konstaterar vi att det tyvärr inte går att få ut så mycket information från runstenar, som är de enda skriftliga källor som finns från vikingarna själva. Som tur är finns det ju andra skriftliga källor, men de är ju färgade av den kultur och den bild som författaren vill ge, så det är tur att det finns arkeologiska fynd också!

Arkeologi

Nu följer ett arkeologipass, antingen utomhus eller inomhus, där eleverna delas in i mindre grupper. Varje grupp får en vit duk, såll (vi använder svamptorkens galler), penslar, lappar, brickor, penna och papper. Därefter får de en stor skopa jord, fylld med mynt, smycken, mat, redskap och verktyg. När eleverna sållat jorden skall de försöka komma fram till vad fynden är, vad de är gjorda av, vad de använts till samt från vilka länder mynten kommer ifrån. Sedan skall de skriva ned alla fynd i ett protokoll. När de kommit så långt skall de försöka enas om vilka av föremålen som hade kunnat finnas på Eggeby för 1000 år sedan och vilka av de länder som mynten kommer ifrån som vikingarna besökte. Därefter har vi en gemensam genomgång där varje grupp får visa upp några saker och berätta om dem. Många av fynden har kopplingar till det vi pratat om tidigare under dagen och vid genomgången har jag som pedagog möjlighet att fylla på med lite extra information i anknytning till de olika fynden.

Lersmycken och bakning

På vintern eller vid dåligt väder kortar jag ned utepasset och låter istället eleverna göra lersmycken eller baka inomhus. Då får de antingen arbeta fritt eller trycka "gjutformar" genom att pressa leran mot metallsmycken. I samband med det passar vi på att prata om gjuttekniker och alla de formar som hittats efter gjutning på t ex Birka. Vi brukar använda självtorkande lera för att eleverna skall

Adressändring och medlemskap

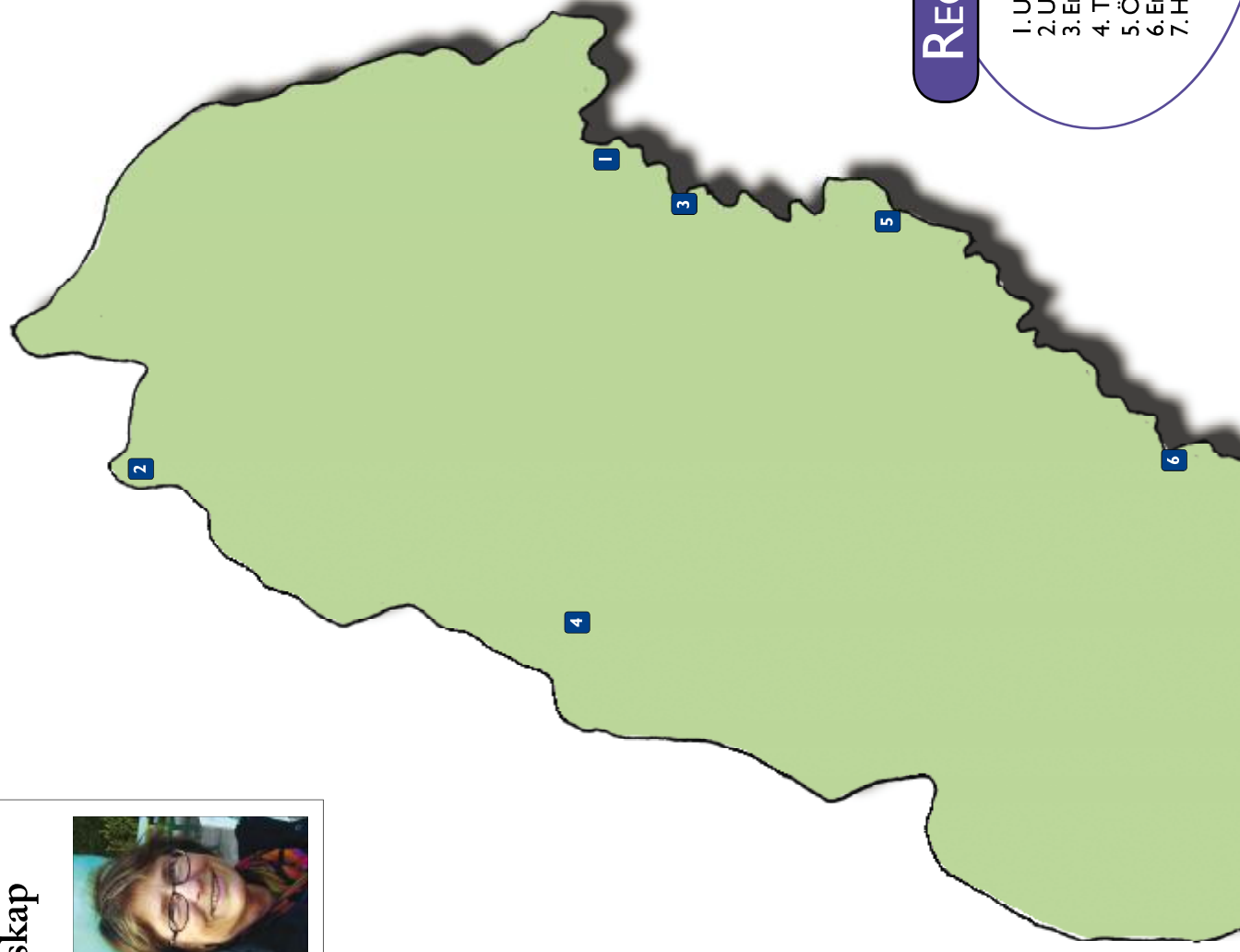
Vänd dig till mig om du vill ändra något eller om du har frågor angående medlemskap! Kontakta mig på:

E-mail: kristina.jarnedal@natureskola.se
eller telefon 070-767 51 59

Kristina Jarnedal

Natureskolor i Sverige 2012

REGION NORR

1. LULEÅ MILJÖSKOLA
2. NATURUM ABISKO
3. PITEÅ NATURSKOLA
4. NATURUM VINDEFJÄLLEN AMMARINÄS
5. NATURSKOLAN I UMEÅ
6. NATURSKOLAN I SUNDSVALL
7. NATURUM FULUFJÄLLET
8. FALU NATURSKOLA
9. OCKELBO NATURSKOLA
10. HYTTO NATURSKOLA
11. NATURUM FÄRNEBOFJÄRDEN
12. GRÖNA KUNSKAPSHUSET

REGION UPPLAND

1. UPPSALA NATURSKOLA
2. UPPLANDSSTIFTELSENS NATURSKOLA
3. EDA NATURSKOLA
4. TIERPS NATURSKOLA
5. ÖSTHAMMARS NATUR- OCH TEKNISKSOLA
6. ENABYGDENS NATURSKOLEVERKSAMHET
7. HÄBO NATURSKOLA VATTUNÖDEN

REGION VÄST

1. ASPO NATURSKOLA
2. NATURUM HORNBOGASJÖN
3. KOSTERS TRÄDGÅRDAR
4. EKOPARK STRÖMSTAD
5. VARA NATURSKOLA
6. HUNNEBERGS NATURSKOLA
7. NATURUM TANUM
8. ÅLESLÅNS NATUR- OCH KULTURSKOLA
9. MARKS NATURSKOLA
10. NATURSKOLAN KOLEBACKA
11. NAVETS UTEVERKSAMHET
12. MILJÖLABBET ROTEN
13. MILJÖKLUNSKAP PÅ VÄG
14. NATURHISTORISKA MUSÉÉT
15. NATUR- OCH KULTURSKOLAN ÄSKHULTS BY
16. FALKENBERGS NATURSKOLA

REGION SYD

1. NATURUM SÖDERÅSEN
2. NATURUM KULLABERG
3. FREDRIKSDAL MUSEER OCH TRÄDGÅRDAR
4. MILJÖVERKSTADEN
5. NATURSKOLAN SÖDERÅSEN
6. KRISTIANSTADS NATURSKOLA
7. NATURUM VATTENRIKET
8. IRE NATUR- OCH KULTURSKOLA
9. NATURSKOLAN I SÖLVESBERG
10. NATURUM BLEKINGE
11. NATURSKOLAN I LUND
12. NATUR I FOKUS
13. MALMÖ NATURSKOLA
14. HÖRJELGÅRDEN
15. NATURSKOLAN GLADAN
16. NATURUM STENSHUVUD
17. MARIETORPS NATURSKOLA
18. NATURVÅRDEN
19. HALMSTAD NATURSKOLA
20. NATURSPÅRET

REGION ÖST

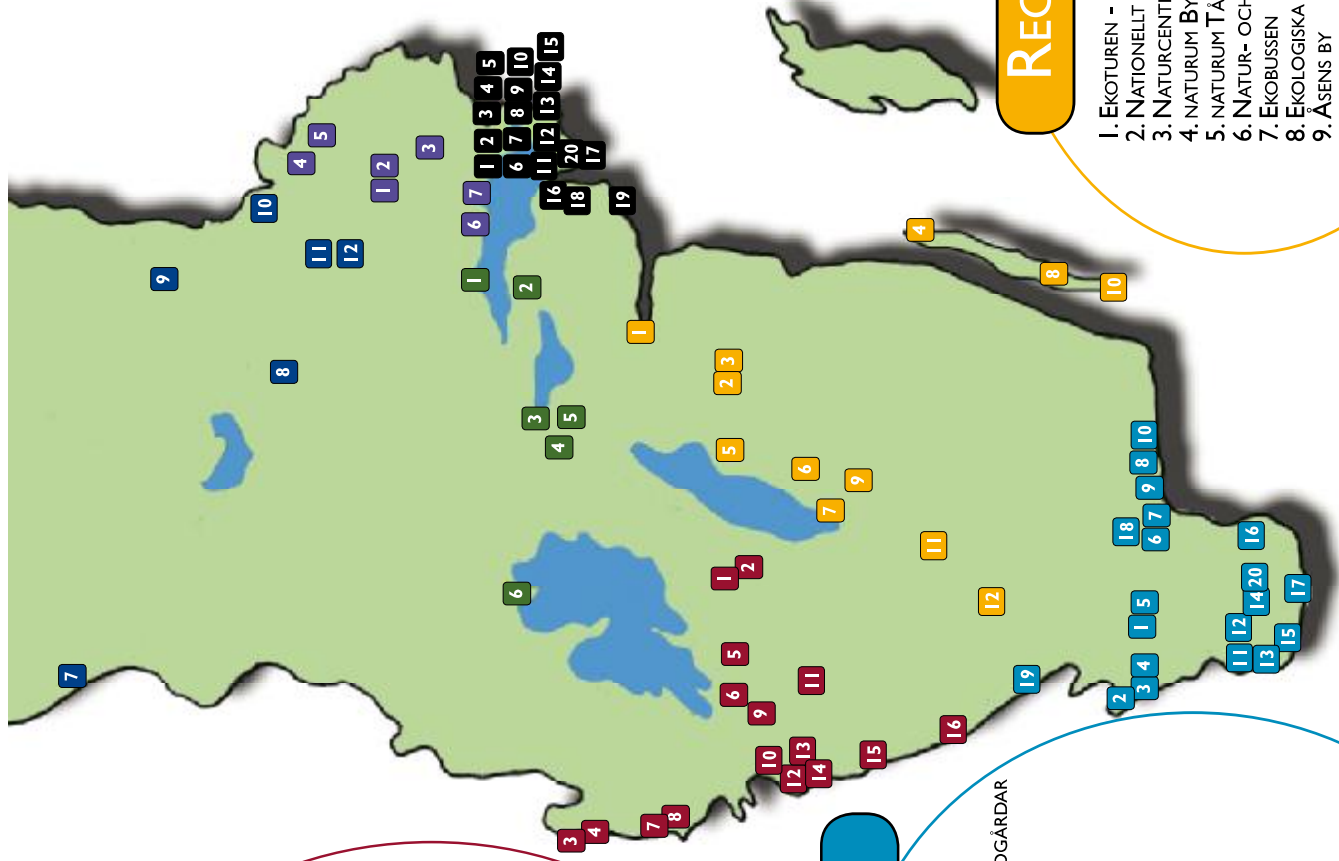
1. EKOTUREN - MILJÖ- OCH NATURBUSSEN
2. NATIONELLT CENTRUM FÖR UTOYHUSPEDAGOGIK
3. NATURCENTRUM - LINKÖPINGS NATURSKOLA
4. NATURUM BYXELKROK
5. NATURUM TÅKERN
6. NATUR- OCH KULTURSKOLAN PÅ RÅS
7. EKOBUSSEN
8. EKOLOGISKA FORSKNINGSSTATIONEN
9. ÅSENS BY
10. NATURUM OTTENBY
11. NATURUM STORE MOSSE
12. HUSEBY NATURSKOLA

REGION STHLM

1. SIGTUNA NATURSKOLA
2. UPPLANDS VÄSBY NATURSKOLA
3. NATURSKOLAN I SOLLENTUNA
4. KYRKHAMNS FÄLTSKOLA
5. ULVSÄTTRASKOLAN NATURSKOLAN
6. SOLNA NATURSKOLA
7. BIODLARN BA NATURSKOLAN
8. EGGEBYGÅRDS FÄLTSKOLA
9. EKERÖ MILJÖUTBILDNING
10. NATURENS HUS
11. VETGIROT
12. BOTKYRKA NATURSKOLA/FÄLTBUSSEN
13. FÄLTSKOLAN I SKÄRHOLMEN
14. NACKA NATURSKOLA
15. TYRESÖ NATURSKOLA
16. SÖDERTÄLJE NATURSKOLA
17. NYNÄSHAMNS NATURSKOLA
18. NATURSKOLAN VID SÖRMILANDSKUSTEN
19. NATURUM STENDÖRREN
20. MILJÖVERKSTAN I HANINGE

REGION MITT

1. ASKÖVIKENS NATURSKOLA
2. NATURSKOLAN I ESKILSTUNA
3. ÖREBRO NATURSKOLA
4. NATURSKOLAN I SIXTORP
5. KVARNTORP NATURSKOLA
6. KARLSTAD NATURSKOLA SOLBUSSEN

Region Norr

FALU NATURSKOLA

(Evis Engman, Mia Bucht, Helge Sonntag, Anders Sjöberg, Gordon Eadie)
Lilltorpsv. 55
791 94 Falun
023-83 101
naturskolan@falun.se
www.falun.se/naturskolan

GRÖNA KUNSKAPSHUSET (EKO. FÖR.)

(Inga-Britt Persson)
Skärsjö 163
740 45 Tärnsjö
ingabritt@ostakil.com

HYTTÖ NATURSKOLA

(Stina Lindblad)
Älvkarleby kommun
Box 4
814 21 Skutskär
tel 070-6451192
stina.lindblad@alvkarleby.se

LULEÅ MILJÖSKOLA

(Göran Öhman, Kicki Stridfelt, Anders Abrahamsson)
Köpmansgatan 40
971 04 LULEÅ
tel: 0920-45 33 17, fax: 0920-45 44 74
Anders 070- 564 55 88
Kicki 073-046 41 48
Göran 070- 564 56 92
goran.ohman@skol.lulea.se
ingrid-kicki.stridfelt@skol.lulea.se
anders.abrahamson@skol.lulea.se

NATURSKOLAN I SUNDSVALL

(Pessi Liukkonen, Susanne Olofsson)
Friluftscentrum
Södra Berget
Box 858
851 24 SUNDSVALL
Pessi 073-275 54 25
Susanne 070-642 49 86
pessi.liukkonen@sundsvall.se
www.naturskola.sundsvall.se

NATURSKOLAN I UMEÅ

(Erika Åberg, Agneta Fries, Lennart Wendel, Hasse Lindborg, Nisse Karlsson, Matz Glantz)
c/o Ö. Ersboda skola
Ostvägen 6
906 26 Umeå
tel : 090-16 50 95, 070-569 03 21
erika.aberg@umea.se
www.umea.se/naturskolan

NATURUM ABISKO

(Lo Fischer)
Box 26
961 07 Abisko
Tel 0908-78860 070-619 88 60
lo.fischer@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/norrbottnen

NATURUM FULUFJÄLLET

(Sofia Tiger)
Box 128
790 90 Särna
076- 80 999 67
0253- 170 75 (naturum Fulufjället)
Sofia.Tiger@lansstyrelsen.se
www.fulufjallet.se

NATURUM FÄRNEBOFJÄRDEN

(Jessica Berg)
Gysinge Bruk
810 21 Gysinge
jessica.berg@x.lst.se

NATURUM VINDELFJÄLLEN

AMMARNÄS

(Ludmilla Wieslander)
Tjulträskvägen 1
Box 133
920 75 AMMARNÄS
0952-60165, 070-368 01 65
naturum.ammarnas@lansstyrelsen.se

OCKELBO NATURSKOLA

(Eva-Marie Åkerlund)
Gäverängsskolan
Gäverängsvägen 12
816 31 Ockelbo
tel: 073-096 15 53
eva-marie.akerlund@ockelbo.se

PITEA NATURSKOLA

(Stefan Eriksson, Stefan Bergmark)
Helgenäsgratan 13
945 31 Norrfjärden
0911-697562
naturskolan@pitea.se
stefan.eriksson@edu.pitea.se
stefan.bergmark@edu.pitea.se
www.pitea.se/naturskolan

Region Uppland

EDA NATURSKOLA

(Erika Hedberg)
c/o Erika Hedberg
Morängen 21
740 10 Almunge
tel 070-640 25 19
edanaturskola@gmail.com
www.upplandsstiftelsen.se

ENABYGDENS

NATURSKOLEVERKSAMHET

(Sven Andersson, Mikael Bernövall)
S:t Iliansskolan
Box 194
745 23 ENKÖPING
tel 070-331 19 17
sven.andersson@korsang.enkoping.se
tel 070-278 71 11
mikael.bernovall@orsundsbro.enkoping.se

HABO NATURSKOLA VATTUNÖDEN

(Lena Sköldberg, Monica Happe Linde)
Lena Sköldberg
Torresta byväg 10
746 50 Bålsta
alt: Monica Happe Linde
Runbrovägen
746 91 Bålsta
lana.skoldberg@bildning.habo.se
monica.happe-linde@bildning.habo.se

TIERPS NATURSKOLA

(Katarina Larsson, Ulrica Timbré)
Hållnäs skola
Edvallavägen 17
819 64 Hållnäs
katarina.larsson@utb.tierp.se

UPPLANDSSTIFTELSENS

NATURSKOLA

(Kajsa Molander)
c/o Uppsala Naturskola

Hamarskog
755 91 UPPSALA
tel: 018-727 80 54, fax: 018-727 80 32
naturskolan@upsala.se
www.upplandsstiftelsen.se

UPPSALA NATURSKOLA

(Per Hedberg, Anna Aldén)
Hamarskog
755 91 UPPSALA
tel: 018-727 80 54
Anna 070-8563802
naturskolan@upsala.se
www.upplandsstiftelsen.se

ÖSTHAMMARS NATUR- OCH

TEKNIKSOLA

(Christina Jansson)
Rådmansgatan 25
742 32 Östhammar
ninnie.jansson@telia.com

Region Stockholm

BIODLARENS NATURSKOLA

(Åsa Backlund)
Östra Allén 1
181 65 Lidingö
Tel. 073-913 35 79
biodlarens-naturskola.lidingo@hotmail.com

BOTKYRKA NATURSKOLA

(Annika Norin, Anders Bengtsson, Ewa Wiklund, Helena Osswald)
Naturpedagogiskt centrum
Odlingsvägen 36
147 33 Tumba
tel: 08-530 611 45, 530 268 80
Ewa: 070-203 48 88
Helena: 073-833 79 99
ewa.wiklund@edu.botkyrka.se
helena.osswald@edu.botkyrka.se
faltbussen@botkyrka.se
www.botkyrka.se/faltbussen

EGGEBYGÅRDS FÄLTSKOLA

(Susanne Fabricius, Anna Rådström)
Eggeby gård
163 62 Spånga
tel: 08-750 46 00, 070-761 94 00
fax: 08-750 46 50
susanne.fabricius@telia.com
www.stockholm.se/eggebygardsfaltskolor

EKERÖ MILJÖUTBILDNING

(Lena Borg)
Box 205
178 23 Ekerö
lena.borg@ekero.se

FÄLTSKOLAN I SKÄRHOLMEN/

BREDÄNGSSKOLAN

(Birgitta Sang)
Box 2094
127 02 Skärholmen
Besöksadress: Bredängs torg 21
076-825 17 70
birgitta.sang@stockholm.se

KYRKHAMNS FÄLTSKOLA

(Pelle Holmberg, Lotta Fabricius, Janne Sääf, Lennart Andersson)
Kyrkhamn
165 72 Hässelby

MILJÖVERKSTAN I HANINGE

(Lotta Waller, Kajsa Öberg)
charlotta.waller@haninge.se
kajsa.oberg@haninge.se

NACKA NATURSKOLA

(Annika Wiberg, Malena von Huth)
Velamsunds gård
132 36 SALTSJÖ-BOO
tel: 08-718 98 16
naturskolan@nacka.se
www.nacka.se/naturskolan

NATURENS HUS

(Ann Franzén)
Gustafsborgsvägen 20
114 18 Stockholm
08-16 70 30
naturenshus@vetenskapenshus.se
<http://vetenskapenshus.se>

NATURSKOLAN I SOLLENTUNA

(Gunnar Hallberg, Hanna Heurlin)
Väsby Gård
191 62 SOLLENTUNA
fax: 08-35 59 20
Gunnar 08-579 229 78
Hanna 08-579 229 74
naturskolan@sollentuna.se
haheus@edu.sollentuna.se
www.sollentuna.se/naturskolan

NATURSKOLAN VID

SÖRMLANDSKUSTEN

(Lennart Wahlén, Anna Holst)
Nyköpings kommun
Helgona Söra
611 94 NYKÖPING
tel 0155-21 07 57, 070-216 9489
anna.holst@edu.nykoping.se
www.nykoping.se/naturskolan/

NATURUM STENDÖRREN

(Johanna Öhr)
Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping
073-0318105
johanna.ohr@d.lst.se

NYNÄSHAMNS NATURSKOLA

(Mats Wejdmark, Robert Lättman-Masch)
Nynäshamns kommun
Naturskolan
149 81 NYNÄSHAMN
Besöksadress: Sjöudden, Ösmo
Mats 08-520 73709
Robert 08-520 73708
mats.wejdmark@naturskolan.pp.se
robert.lattman@naturskolan.pp.se
www.nynashamnsnaturskola.se

SIGTUNA NATURSKOLA

(Jan-Erik Haggarsen, Per Snöbohm)
Sigtuna kommun
195 85 MÄRSTA
tel & fax: 08-592 522 65
per.snobohm@sigtuna.se
www.sigtuna.se

SOLNA NATURSKOLA

(Elisabet Brömster, Ninni Reinebo Engström)
Överjärva gård
170 69 SOLNA
tel: 08-655 08 33
Elisabeth 070- 590 74 64
Ninni 073-915 33 37
ninni@overjarva.se
elisabet@overjarva.se
solnanaturskola@overjarva.se
www.overjarvagard.se

SÖDERTÄLJE NATURSKOLA

(Susie Broquist Lundegård, Marlene Ness, Ulla Engström, Behrenfeldt, Birger Ramefelt)
Lina 11
151 89 SÖDERTÄLJE
tel 08-550 339 93/08-52304067/0766-483192
susie.broquistlundegard@sodertalje.se
<https://sites.google.com/site/naturskolan/home>

TYRESÖ NATURSKOLA

(Jonas Hedlund, Martina Kiibus)
135 60 Tyresö
Besöksadress: Alby friluftsgård, Tyresö
Jonas 070-1698219,
jonas.hedlund@tyreso.se
Martina 073-1698183
martina.kiibus@tyreso.se
www.tyreso.se/naturskolan

ULVSÄTTRASKOLAN NATURSKOLAN

Källtorpsvägen 60
176 76 Järfälla

UPPLANDS VÄSBY NATURSKOLA

(Magnus Söderlund, Anders Edbom)
Miljö- och hälsoskyddskontoret
194 80 Upplands Väsby
Besöksadress: Skeppartorp
tel/fax 08-590 899 28/590 819 30
Anders 08-590 975 61
Magnus 08-590 971 57
anders.edbom@upplandsvasby.se
magnus.soderlund@upplandsvasby.se

VETGIROT

(Inger Pilebro Mellgren)
Gamla Strängnäs 335
155 91 Nykvarn
tel: 070- 550 19 62
inger@vetgirot.se
www.vetgirot.se

Region Mitt

ASKÖVIKENS NATURSKOLA

(Christer Svensk, Niclas Lignell, Bodil Lövgren, Magdalena Löfgren)
Västerås stad
proAros Lärande utbildning
skolgemensamt stöd
721 87 Västerås
tel/fax: 021-39 41 59
jan-christer.svensk@vasteras.se
niclas.lignell@skola.vasteras.se
bodil.lovgren@vasteras.se
magdalena.lofgren@skola.vasteras.se
www.vasteras.se/naturskolanaskoviken

KARLSTADS NATURSKOLA

SOLBUSSEN

(Torbjörn Wrangle, Ulrika Lindenäs)
Mariebergsskogen
651 84 Karlstad
Kontor 054-29 57 95
Torbjörn 054-540 35 30
Ulrika 054-540 35 29

torbjorn.wrangle@karlstad.se

ulrika.lindenäs@karlstad.se
www.karlstad.se/naturskolan

KVARNTORP NATURSKOLA

(Britt Eklöf, Thomas Hjalmarsson)
Berghugnsvägen 30
692 75 Kumla
019-57 73 18
070-55 88 547
naturskolan@skola.kumla.se

NATURSKOLAN I ESKILTUNA

(Ann-Sofie Tedenljung-Forsberg, Mi Ahl)
c/o Skogsängsskolan
Vasavägen 33
631 86 ESKILTUNA
naturskolan@eskiltuna.se
tel: 016-51 02 01
Ann-Sofie 070-156 63 18
Mi 070-467 12 47
www.eskiltuna.se/naturskolan

NATURSKOLAN I SIXTORP

(Mattias Claësson)
c/o Ann-Sofi Eliason
Gammelhyttan Ängsgården
716 94 Mullhyttan
tel 070-652 94 00
mattias.claesson@edu.lekeberg.se

ÖREBRO NATURSKOLA

(Niklas Jarl, Cecilia Bremer, Birgitta Jansson)
Oljevägen 15
702 15 Örebro
tel 019-21 10 00
naturskolan@orebro.se
www.orebro.se/hallbarutvecklingiskolan

Region Öst

NATIONELLT CENTRUM FÖR

UTOMHUSPEDAGOGIK

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Hus Key
Anders Szczepanski
581 83 Linköping
tel 013-28 19 91, 0709-756803
andsz@ibu.liu.se
www.liu.se/ikk/ncu/

EKOBUSSEN

(Claes Hellsten)
c/o Claes Hellsten, Ormenäs
Stamseryd 56
563 00 Gränna
tel: 0390-500 84
mobil: 036-10 23 34, 070-3269685

EKOTUREN

(Anette Aspegren-Göldorff)
c/o Anette Aspegren-Göldorff
Sotaregatan 8
603 62 Norrköping
tel. 070-286 22 06
anette@ekoturen.se
www.ekoturen.se

EKOLOGISKA FORSKNINGSTATIONEN

(Kajsa Glemhorn)
Ölands Skogsby 6280
386 93 Färjestaden
info@ekoforsk.uu.se

HUSEBY NATURSKOLA

(Marie Mårtensson)
Huseby Bruk AB
Gamla smedjan
340 32 Grimslov
0470-75 20 97
naturum@husebybruk.se
www.naturumkronoberg.se

NATURCENTRUM

(Carina Brage, Johanna Lindeberg, Knut Eriksson)
Linköpings naturskola
Lasarettsgatan 1
582 29 Linköping
013-20 62 68
tel 0739-95 95 29
carina.brage@calluna.se
www.calluna.se

NATUR- & KULTURSKOLAN PA RAS

(Anette Hedvall Svensson, Susanne Davidsson)
Junkaremålsskolan
573 82 Tranås
Anette 076-546 05 44
Susanne 070-369 61 19
anette.hedvall-svensson@os.tranas.se
susanne.davidsson@tranas.se

NATURUM TAKERN

(Ellen Hultman, Malin Granlund Feldt)
Glänås
590 22 Väderstad
ellen.hultman@lansstyrelsen.se
www.naturumtakern.se

NATURUM OTTENBY

(Liselotte Wetterstrand Waldenström)
Ottenby 401
380 65 Degerhamn
0485-66 12 00
naturum@ottenby.se
www.naturum.ottenby.se

NATURUM STORE MOSSE

(Martha Wågeus)
Store Mosse Nationalpark
330 33 Hillerstorp
0370-23792
070-5682849

NATURUM TROLLSKOGEN

(Marie Larsson)
Trollskogsvägen 20
380 75 Byxelkrok
Tel. 070-630 58 65
marie.larsson@lansstyrelsen.se

STIFTELSEN KULTUR RESERV.

ÅSENS BY

Haurida Åsen
578 92 Aneby

Region Väst

ASPÖ NATURSKOLA

(Manne Rytman)
 Aspö Gård
 541 91 SKÖVDE
 tel: 070-3174552
naturskolan@skovde.se
manne.ryttman@skovde.se

EKOPARK STRÖMSTAD

Strömstad kommun
 Tekniska förvaltningen
 Margareta Nordström
 Norra Bergsgatan 21-23
 452 80 Strömstad
 tel 0526-15368
ekopark@stromstad.se

FALKENBERGS NATURSKOLA

(Jenny Bolmstedt)
 "Naturen runt knuten" (projekt)
 tel 0346-88 64 26, 0707-34 24 06
jenny.bolmstedt@edu.falkenberg.se

NATURUM HORNBOGASJÖN

(Sofie Lindblom)
 Hornborgasjön
 521 98 BRODDETORP
 tel: 0500-49 14 50, fax: 0500-49 13 38
sofie.lindblom@lansstyrelsen.se

HUNNEBERGS NATURSKOLA

(Annette Fredman, Conny Malm, Ann-Sofie Svantesson)
 Hunneberg 129
 468 31 Hunneberg
 tel: 0521-22 37 70
info@hunnebergsnaturskola.se
www.hunnebergsnaturskola.se

KOSTERS TRÄDGÅRDAR

(Stefan von Bothmer)
 Långegårde
 452 05 Sydkoster
 0526-205 99, 070-600 13 13
stefan@kosterstradgardar.se

MARKS NATURSKOLA

(Kenneth Andersson)
 Seglorav. 9B
 511 71 FRITSLA
 tel: 0320-704 18
 mobil: 070-31 82 334
andersson.032070418@telia.com

MILJÖLABBET ROTEN

(Helen Ekvall)
 Göteborgs Botaniska trädgård
 Carl Skottsbergs gata 22
 413 19 GÖTEBORG
 tel 031-7411180, 070-369 88 79
helen.ekvall@vgregion.se

VÄSTARVET

GÖTEBORGS NATURHISTORISKA

MUSEUM
 (Kennert Danielsson)
 Box 7283
 402 35 Göteborg
 Undervisningen 031-775 24 09, 11
kennert.danielsson@vgregion.se

NATURRUM TANUM

(Frank Robra)
 Amunderöd 1
 457 96 Tanumshede-Lur
 tel 0525-41011
frank.robba@telia.com
www.naturrum-tanum.se

NATUR- OCH KULTURARVSKOLAN

ÄSKHULTS BY

(Britta Nystrom)
 Kultur & Turism
 Borgmästaregatan 6
 434 32 Kungsbacka
 0300-834760
 tel 0738-101760
britta.nystrom@kungsbacka.se
www.askhultsby.se

NATURSKOLAN KOLEBACKA

(Kari Marstrander Bove)
 c/o Mimers Hus Nord Trio G
 Herr Arnes Gata 5
 442 34 Kungälv
 tel 072- 745 54 30
kari.marstrander.bove@kungälv.se

NAVETS UTEVERKSAMHET

(Erik Vikstrand)
 Navet
 Nybrogatan 9A
 503 31 Borås
 tel 0706-087962
erik.vikstrand@navet.com

VARA NATURSKOLA

(Anna Bergqvist-Svensson)
 Nästegårdsskolan
 Götgatan 9
 535 30 Kvånum
 Tel: 0512-31602 Fax: 0512-92685
 Mobilnr: 076-8330622
naturskolan@vara.se

ÅLESLÄNS NATUR- OCH

KULTURSKOLA

(Gunnar Henriksson, Helene Grantz)
 Grundskolekontoret
 Vintergatan 3
 451 51 UDDEVALLA
 tel: 0522-69 70 70
 Gunnar 070-574 25 57
 Helene 070-284 70 70
helene.grantz@uddevalla.se
gunnar.henriksson@uddevalla.se

Utanför Sverige

NÁTTÚRUSKÓLI REYKJAVÍKUR

(Helena Oladottir)
 Umhverfis- og samgöngusvið Reykjavíkur
 Borgartúni 12-14
 105 Reykjavík
 Ísland
helena.oladottir@reykjavik.is

NATURSKOLAN UTTERN

(Bernt Nordman)
 c/o Natur och Miljö
 Annegatan 26
 SF 00100 Helsingfors
 Finland
bernt.nordman@naturochmiljo.fi

KARLEBY NATURSKOLA VILLA ELBA

Sandstrandsvägen 60
 SF 67100 Karleby
 Finland

BORGA NATURSKOLA

(Pia Lindström)
 Miljövårdsbyrån pl. 23
 SF 06101 Porvoo 10
 Finland

Region Syd

HÖRJELGÅRDEN

(Hjalmar Dahm)
Box 1013
221 04 Lund
tel.073-326 01 72
hjalmar.dahm@gmail.com

KRISTIANSTADS NATURSKOLA

(Andreas Magnusson, Torbjörn Lind)
Vinterstallet
Norretullsv. 5
291 32 KRISTIANSTAD
tel: 044-13 63 61, fax: 044-21 98 24
naturskolan@utb.kristianstad.se
www.buf.kristianstad.se/kick/not

FREDRIKSDAL MUSEER OCH

TRÄDGÅRDAR

(Karin Hjelmér, Ricky Wrentner, Lina Bomark, Åsa Jansson)
251 89 Helsingborg
tel: 042-10 45 00
Karin 042-10 45 06
Lina 0732-31 11 21
Ricky 042-10 45 56
Åsa 042-10 45 07
karin.hjelmer@helsingborg.se
lina.bomark@helsingborg.se
ricky.wrentner@helsingborg.se
asa.jansson@helsingborg.se
www.fredriksdal.se

HALMSTAD NATURSKOLA

(Michael Roos, Irene Bergman, Magnus Göransson)
Kärnhuset, Box 63
301 03 HALMSTAD
tel: 035-13 82 07, fax: 035-15 86 13
Micke 0702-685977
Irene 0705-898207
michael.roos@utb.halmstad.se
irene.bergman@utb.halmstad.se
www.utb.halmstad.se/naturskolan

IRE NATUR- OCH KULTURSKOLA

(Peter Norberg, Ingela Norberg, Torvald Sällström)
Rådhuset
374 91 Karlshamn
tel/fax 0454-62143, mobil 0733-576106
ire@utb.karlshamn.se
peter.norberg@utb.karlshamn.se
www.karlshamn.se/Barn_utbildning/Ire_Naturskola

MILJÖVERKSTADEN

(Klas Nyberg m.fl.)
Stadsbyggnadsförvaltningen
251 89 Helsingborg
Tel. 042-10 70 81, fax 18 77 80
Mobil 070-396 66 31
klas.nyberg@helsingborg.se

MALMÖ NATURSKOLA

(Birger Emanuelsson, Josefine Gustafsson, Kajsa Högfeldt, Karin Bengtsson, Bo Lindvall, Josef Wilhelmsson, Emma Pålsson)
Centrum för Pedagogisk Inspiration
Rönbladsgatan 1B, 4v.
212 15 Malmö
tel.070-535 51 14, 040-34 36 89
Fax 040-34 36 94
naturskolan@pub.malmo.se
namn.efternamn@malmo.se
www.natur.pedc.se

MARIETORPS NATURSKOLA

(Caroline Persson, Lena Håkansson, Hans Nilsson-Dahlin)
BUN
Tobaksgatan 11
271 80 Ystad
0411-55 02 45
marietorpsnaturskola@ystad.se

NATUR I FOKUS

c/o Ingegerd Ljungblom
Sunnanväg 237 bv
222 70 Lund
070-67 31 281
post@naturifokus.se
www.naturifokus.se

NATURSKOLAN GLADAN

(Anders Larsson)
Skogssällskapets Förvaltning AB Naturupplevelser
Frykholmogatan 4
281 31 Hässleholm
tel.0451-810 06, 070-536 75 22
anders.j.larsson@skogssallskapet.se
Alvins naturblogg: <http://naturtips.stromvograden.se>

NATURSKOLAN SÖLVESBORG

(Joachim Fryklund och Pia Nilsson)
Ynde Byv. 22
294 92 SÖLVESBORG
tel 0456-81 66 47
0733-74 73 64 (Pia)
0708-69 18 21 (Jocke)
naturskolan@edu.solvesborg.se
www.edu.solvesborg.se/naturskolan

NATURSKOLAN I LUND

(Anders Kjellsson, Eva Persson, Carolina Andersson)
Box 41
221 00 LUND
tel: 046-35 70 60, fax: 046-35 83 41
eva.ute.persson@lund.se
carolina.ute.andersson@lund.se
anders.kjellsson@lund.se
naturskolan@lund.se
www.naturskolan.lund.se

NATURSKOLAN SÖDERÅSEN

(Lotta Lundberg)
Stubbaröd
268 76 KÅGERÖD
tel: 0418-81064
lotta.lundberg@ipbo.se

NATURSPÅRET

(Frederik Pedersen)
Eriksdalsvägen 214
275 92 Sjöbo
tel 0416-152 56, 070- 511 34 58
frederik@natursparet.se
www.natursparet.se

NATURUM BLEKINGE

(Robert Ekholm)
Gymnastiken
Ronneby Brunnspark
372 36 RONNEBY
tel: 0457-168 15
naturum@k.lst.se

NATURUM KULLABERG

(Helén Thorn Jönsson)
Italienska vägen 323
263 77 Mölle
tel 042-347056, 0768-401505
helen.thorn.jonsson@lansstyrelsen.se
www.kullabergsnatur.se

NATURUM SÖDERÅSEN

(Åsa Elfström)
Skäralid 747
260 70 Ljungbyhed
0435- 44 21 20, 070-66 35 365
naturum.skaralid@lansstyrelsen.se
asa.elfstrom@lansstyrelsen.se
www.nationalpark-soderasen.lst.se

NATURUM STENSHUVUD

(Line Persson)
Länsstyrelsen i Skåne län
277 35 Kivik
tel: 0414- 70 882, fax: 0414- 70982
naturum@stenshuvud.se
www.stenshuvud.se

NATURUM VATTENRIKET

(Sam Peterson)
Härlövsängaleden 2
291 59 Kristianstad
tel. 044-53 23 74, 0708- 53 23 74
sam.peterson@kristianstad.se
www.vattenriket.kristianstad.se

NATURVÄRDEN

(Rune Stenholm Jakobsen)
Djurhagsvägen 125
291 93 Önnestad
070-728 79 74
naturvarden@gmail.com
www.naturvarden.se

Ett namn som inte används av medlemmarna! Debatt

Vad betyder namnet Naturskoleföreningen för dig och vad tror du det betyder för de som stöter på varumärket Naturskoleföreningen?

Kan det vara dags att tänka på ett namnbyte för att bli tydligare mot våra olika mottagare av vår kommunikation?

Jag minns mycket väl mitt första årsmöte med Naturskoleföreningen, det var i Umeå och jag var helt fräsch som naturskolepedagog. Förväntningarna på vad som skulle hända där uppe började byggas upp långt innan mötet av kollegorna på Falu Naturskola. – Du kommer att träffa underbara, sprudlande kollegor och få massor av kontakter och energi”, sa mina kollegor med tindrande blickar. Mina förväntningar skulle därmed kunnat jämföras med ett barns kvällen före julafton, när tåget rullade norrut. Pirrig och förväntansfull mötte jag senare de omtalade naturskolekollegorna. Deras ögon glittrade verkligen av nyfikenhet och glädje och det kändes som att omfamnas och välkomnas i en ny stor familj, full av äventyr och upptåg. Vi-känslan var väldigt påtaglig och i Umeå knöt jag vänskapsband som säkert kommer att hålla resten av mitt liv. När jag nu 5 år senare har förmånen att vara med i styrelsen för alla er härliga naturskolepedagoger vill jag på styrelsens vägnar väcka några tankar om hur vi ser på framtiden i vår härliga förening.

Arbetet i styrelsen

När detta skrivs så ska ni alla ha fått en kommunikationsplan som anger Naturskoleföreningens styrelses tänkta riktning i ”missionen Naturskola”. Vi som jobbar med Naturskoleföreningen på nationellt och internationellt plan vill påstå att vi har ett mycket starkt varumärke.

Sveriges naturskolor gör skillnad för skola och friluftsliv i Sverige. Tillsammans med våra vänner och kollegor i de nordiska länderna skapar vi en plattform och ett gott exempel på den läkande effekten som vi nordbor känner när vi vistas i naturen. Mer att läsa finns i rapporten *Naturen som kraftkälla* från Naturvårdsverket. När vi i styrelsen arbetar med våra gemensamma frågor känner vi en enorm, positiv kraft från alla er duktiga utomhuspedagoger. I och med det kan vi möta representanter från riksdag, myndigheter, organisationer och media med råg i ryggen och lova dem att Sveriges naturskolor är moderna och håller hög klass på verksamheten. Våra medspelare ute på fältet till exempel Skolverket, skolpolitiker och skolledare vet att vi börjat sova med Lgr 11 under huvudkudden. Naturvårdsverket och Naturskyddsföreningen vet att vi är en god resurs att räkna med för att ge eleverna och barnen, i skola och förskola, naturkänsla och förståelse för ett hållbart samhälle genom utomhuspedagogiken. Svenskt Friluftsliv vet att vi kan komplettera frivilligorganisationerna genom att redan i skolan grundlägga intresset för friluftsliv och förståelse för allemansrätten.

” vår pedagogiska metod *Att lära i ute* gör skillnad för såväl måloppfyllelse som välbefinnande ”

Våra böcker i *Att lära in ute*-serien uppmärksammas ända bortom Japan och flera länder önskar få dem översatta, det betyder väl att våra författare inom Naturskoleföreningen håller hög klass och att marknadskrafterna värderar våra läromedel högt. Därmed sprids vår pedagogiska idé både nationellt

och internationellt med följd att vi blir eftertraktade skolutvecklare även inom den akademiska världen på högskolor och universitet. Vi får gehör för att forskning inom vår pedagogiska inriktning behövs och det kommer säkert att snart visa sig att vår pedagogiska metod *Att lära i ute* gör skillnad för såväl måloppfyllelse som välbefinnande. Något vi utomhuspedagoger känt länge med magkänslan!

Exempel på otydlighet

En inbjudan som kom tidigare i vår var den till konferensen Energisamling för framtiden. Där stod det att Erika Åberg från Naturskolan berättar om

arbetet med entreprenöriellt lärande som drivkraft för Lärande för hållbar utveckling. Det stod inte att hon representerar Naturskoleföreningen eller Naturskolan i Umeå. Detta speglar en otydlighet i vår kommunikation med varumärket Naturskoleföreningen som allt för ofta tar omvägen eller tolkas genom varumärket Naturskola. Vid mässor upplever vi som representerar föreningen samma sak, att vi ofta behöver förklara vilka vi är genom att utgå från om mottagaren känner till Naturskolan och vad den står för innan vi kommer till att vi är organiserade över hela landet. Vi som har arbetat med projektet Skogen som klassrum har hela tiden upplevt att vi blandas ihop med Naturskyddsföreningen och att vi kanske försvinner lite vid sidan av vår stora samarbetspartner. Inga stora problem men kanske

otydlighet!

Ett annat exempel på otydligheten om hur vi kommunicerar vårt varumärke är hur naturskolorna presenteras på webben. Jag har roat mig med att gå in på alla naturskolor som har angivit hemsidaadress på vår hemsida www.naturskola.se. Av de 87 naturskolor/naturrum som finns där, var det vid det tillfället endast 16 av 87 som hade Naturskoleföreningens logga med namnet under på sina respektive hemsidor. Två naturskolor har annan undertext än Naturskoleföreningen till lövet. Jag förstår att det kan vara svårt att få in en speciell logo på en kommunal hemsida och kanske är det där problemet ligger?

Enligt min mening:

- Har Sveriges Naturskolor har landets bästa utomhuspedagoger.
- Vid kontakten med Sveriges Naturskolor kan du förvänta dig

ett lustfyllt lärande med alla sinnen utomhus för ett hållbart samhälle.

- Vi kan tillsammans påverka att Sveriges Naturskolor är något att räkna med!

Mitt förslag är härmed att vi börjar diskutera om vilka Vi är och hur vi bäst når ut med rätt information om Sveriges Naturskolor till alla våra olika mottagare och medspelare. Är vi mogna för ett namnbyte kanske? Vad tycker du?

Skriv gärna och kommentera detta på Naturskoleföreningens sida på Facebook.

Med varma vårhälsningar

Till alla som är intresserade av att veta mer om Sveriges Naturskolor, vänligen kontakta oss på telefon 070-123 4567 eller via e-post info@naturskola.se. Vi ser fram emot att höra från er!

kurs i

Att lära in matematik ute

24 augusti 2012

Det sju år sedan *Att lära in matematik ute* kom ut. Vår revidering av boken har landat i en så gott som ny bok:

Att lära in matematik ute 2

Boken beräknas vara klar före sommaren. Den är strukturerad efter den nya läroplanen och innehåller fler än 100 nya övningar. Under arbetets gång har vi själva lärt oss väldigt mycket. Därför känns det som att det är läge för en ny kursdag med matematik i fokus. Dagen kommer både innehålla en presentation av nya övningar och en del klokt vi lärt oss genom vårt umgänge med matematikdidaktiker och mattelärare. Matematik är roligt och det är mycket av det som svenska skolelever har problem med som passar väldigt bra att jobba med ute i verkligheten. Naturskolornas sätt att jobba ligger verkligen rätt i tiden.

Välkomna!

Mia Bucht
Kajsa Molander
Mats Wejdmark
Robert Lättman-Masch

Datum: 24 augusti 2012

Tid: 10.00-16.00, fika från 9.30

Plats: Uppsala Naturskola

Pris: 300kr, inkl lunch och fika

Anmälan: senast 8 juni

Utbildning för Planetskötare

Sigtuna Naturskolas klimatsatsning under hösten 2009 har utvecklats till en process. Några kanske minns vår satsning på energiutställning och klimathänder som åkte iväg till Köpenhamn på COP 15 mötet. Vi gjorde under vintern 2010 en utställning med bara händerna och lite enkel text och insåg under det arbetet att händerna är en guldgruva. Där finns 4000 barns tankar om framtiden. Ett löfte, en önskan eller en idé för varje ålder. Ett helt överväldigande material som gav mig gåshud och lite darr på rösten varje gång jag försökte förklara.

På hösten gick jag till min chef och började återigen darra lite på rösten och säga att jag vill göra en bok av händerna. Min tanke då var att ge feedback till eleverna att deras tankar har gjort avtryck, inte glömts bort och så viktiga att de blivit en bok. Parallellt med att klimatprojektet avslutades så ville vi gå vidare med miljöengagemanget. För att inte fastna i "klimatträsket" och strandade förhandlingar så höjde vi blicken och jag mindes ett begrepp jag hört på en föreläsning något år tidigare. Det var John Holmberg, professor på Chalmers, som sa att vi alla behöver lära oss att bli goda Planetskötare. Vi bestämde då att vi ska utbilda Planetskötare.

Ordet Planetskötare föll i god jord i alla sammanhang där jag tog upp det. Riktigt hur vi skulle få till Planetskötarutbildningen visste vi inte, men vi var säkra på att det var något som inte Naturskolan själv kunde ordna utan måste vara något som lärarna ute på skolorna har med sig i sin ordinarie undervisning i många ämnen. Att inför eleverna poängtera under en lektion i geografi, idrott o hälsa eller hem o konsumentkunskap att "detta vi pratar om/gör nu är en del av er planetskötarutbildning".

Lgr 11

Den tredje ingrediensen i detta var hur vi från Naturskolan skall möta

upp de delar av Lgr 11 som börjat presenteras lite fragmentariskt under början av hösten 2010. Vad i detta var Planetskötarkunskap?

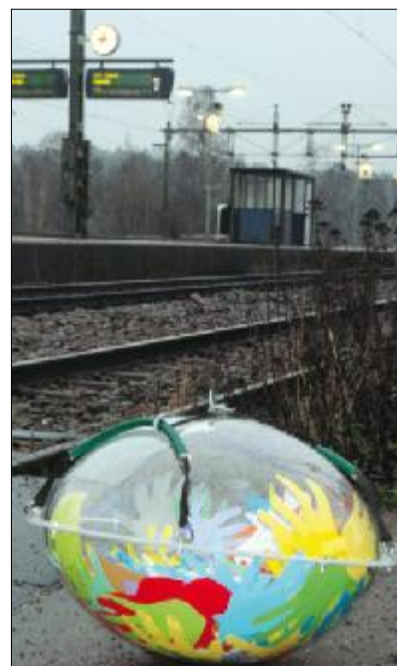
Nåväl, min chef sa: "gör det"! Det drog igång en väldig yttre och inre aktivitet och ett par dagar senare dök den självklara titeln upp: "Handbok för Planetskötare." Kommunens informationsavdelning nappade på idén och drog upp planerna för hur det skulle gå till rent praktiskt. Jag tog hjälp av min fru och började skissa upp ett förslag på innehåll, texter och layout. Nu föll alla bitar äntligen på plats. På ett snabbt sammankallat finansieringsmöte kunde jag berätta att detta skulle bli en elevproducerad lärobok i "planetskötarkunskap" som ger ingångar till hur pedagogerna kan arbeta med hållbar utveckling utifrån Lgr 11 som då just antagits av riksdagen. Elevernas tankar och engagemang återuppstår som lärobok.

Sommaren 2011 kom en engelsk version av boken. Den delades ut till delegaterna på Tällberg forum och jag fick berätta lite om processen vi är i. I varje bok kommer det att ligga en ny hand. De nya händerna är skrivna på engelska med en önskan till kontakt med världsförbättrare jorden runt. Planetskötarbudskapet sprids i större cirklar och till och med språklärarna har dragits in i arbetet.

Utmaningen nu är att skapa en lärarhandledning med övningar som direkt kan kopplas till centralt innehåll, förmågor och kunskapskrav i så många ämnen som möjligt. Detta

arbete är nog avgörande för hur denna process kommer att fortsätta. Enligt förvaltningen som arbetar med implementeringen centralt sätter de nya kursplanerna en väldig press på lärarna. Det kommer inte att finnas plats för aktiviteter i skolan som inte har direkt koppling till kursplanerna. Jag tror det blir avgörande för oss som Naturskola att kunna vara mycket tydliga och konkreta i hur vårt utbud är kopplat till förmågor och kunskapskrav. Att utbilda planetskötare är en väg.

Tack till alla som har hjälpt till i detta arbete.
Sigtuna Naturskola 2011

I förrförra Bladet skrev Stina i ledaren om internationella kontakter, jag tänkte spinna vidare på den tråden och dela med mig av upplevelser och intryck från Sri Lanka.

- *Do you need a microphone?*

Frågan kom från biträdande rektorn på skolan i Marathogade. Jag insåg genast att kommunikationen inte riktigt fungerat och en del missförstånd definitivt hade uppstått. Rektorn hade haft kontakt med min kontakt, som i sin tur inte var så införstådd med det utomhuspedagogiska arbetssättet. Efter en del förvirring och med god hjälp av min "side kick", förskolläraren Leanne, lyckades vi styra upp och minska ner antalet elever från 120 till 40. Förklarade också vänligt att det inte handlade om någon föreläsning utan om att genomföra aktiviteter utomhus tillsammans med lärare och elever.

Inomhus

Tyvärr gick det inte att vara utomhus eftersom den enda plats som fanns tillgänglig var det idrottstävlingar på. Vi samlade därför 40 trettonåringar

på andra våningen i den stora skolbyggnaden, i ett tomt klassrum med stenvägg och där det inte fanns något som helst ljudabsorberande material. Hur skulle detta gå? Tjejerna och killarna stod och viskade, var oerhört nyfjeka och undrande, medan jag febrilt försökte komma på hur i all världen vi skulle kunna ha en vettig utomhuslektion inomhus med språkförbistring såväl som hög ljudnivå och avsaknad av naturligt material. Tur man är flexibel och gillar att lösa problem... Tittade ut genom det glaslösa fönstret och insåg att det kanske gick att gå runt huset, frågade lärarna om det var okej att göra det och fick klartecken. Puh, nu kunde vi köra igång!

Inga egna initiativ

Vi formade en ring, bara det ett projekt i sig, och sedan presenterade jag mig så tydligt och enkelt det gick, berättade också vad vi skulle göra under lektionen. Leanne översatte till singalesiska, för trots att de här eleverna går i årskurs åtta och engelska är ett officiellt språk på Sri Lanka, så innebär inte det att de kan förstå eller prata språket. Än så länge "nns inga

prov som testar den kommunikativa förmågan och därför fokuserar man på en lärarstyrd undervisning med bok och penna. Allt är byggt på prov och examina, man jobbar inte i grupp, hjälper inte varandra och tar inga egna initiativ som elev. Gissa om de övningar jag gjorde med dem var svåra att förstå och att genomföra? Men de var överlyckliga och efter lektionens slut "ck jag skriva min autograf i allas skrivböcker, de som inte hade någon bok kom med en skrynklig lapp. De övriga 1160 eleverna var oerhört avundsjuka och jag lovade att komma tillbaka igen...

Engelsklärarna

Fick sedan en lång pratstund med tre av engelsklärarna på skolan, de "ck berätta mer om hur de undervisar och hur systemet är uppbyggt, jag berättade mer om utomhuspedagogiken och lämnade över en del material. De erbjöd oss att dela deras lunchpaket och blev mycket förvånade över att jag både ville och kunde äta curry med chili i, dessutom med händerna! Frågorna haglade och de ville veta mer om Sverige, skolsystemet och landet. Av allt vi hann prata om var det ändå det faktum att lärarna i Sverige får ha på sig vilka kläder de vill på jobbet.

- *Oh, I would be so happy if I could wear jeans for work!* Utbrast den sari-klädda engelsklärarinnan med en drömmande blick.

Övningar

Vilka övningar vi gjorde? En omarbetad version av "Running numbers" (Alla talen ut och spring) med kortlek och inget springande, de "ck ställa upp på led efter födelsemånad och säga månaden högt och slutligen en "Walk and Talk" i grupp med bildkort, när de kom tillbaka efter promenaden runt huset "ck de tillsammans välja ett av korten och beskriva det för mig och jag gissade vad som fanns på bilden. De "ck med andra ord sätta läraren på prov och tyckte det var mycket spännande! Innan lektionen var slut hittade vi ringen igen och alla "ck tacka varandra med en klapp på axeln "Good work!"

Ytterligare besök

Förutom besöket på skolan i Marathogade testade jag en del andra övningar med barnen på Fridsro

Children's Home, grundat av svenskan Anna-Greta Perera från Edsbyn. Där hade jag också en förmiddagskurs med lärare från andra närliggande skolor och de "ck en hel del material att jobba vidare med.

Bollen är i rullning och nya projekt väntar, de vill gärna ha mer fortbildning och kunskap om det utomhuspedagogiska arbetssättet. Vilken tur att Leka och lära matematik ute redan är översatt till engelska och Att lära in engelska ute snart "nns på engelska den med. Fortsättning följer...

L" C"

Cornell och Flow Learning

I september var den amerikanske naturpedagogen Joseph Cornell på besök i Sverige och hade två kurstillfällen. Det var Cornells andra besök i Sverige så några av oss har tidigare fått stifta bekantskap med honom och idéerna om "flow learning".

Naturlig närvaro

I Sverige ansvarar Peter Wiborn och Studieförbundet Vuxenskolan för konceptet. Man kallar det översatt för "naturlig närvaro".

Förenklat grundar sig metoden på fyra steg av övningar man genomför med en grupp. I tur och ordning gör man övningar som väcker entusiasmen, som fokuserar uppmärksamheten, man får direkta upplevelser och man kan dela inspirationen.

I år hölls två kurstillfällen ute på vackra Fjärdlång i Stockholms skärgård; en endagars grundkurs och en tvådagars fortsättningskurs.

Fullt allvar

För mig har mötena med Joseph Cornell betytt väldigt mycket. Jag hade möjlighet att vara med på en USA-resa ordnad av naturskoleföreningen våren 1999. Bland annat besökte vi då Ananda, Cornells kollektiv i Sierra Nevada i Kalifornien. Jag blev helt fast på en del av övningarna och på Cornells karismatiska uttryckssätt. Många av övningarna jag lärde mig då som "ugglor och kråkor", "icke

naturstig", "kamera och fotograf ", "bygga träd", ljudkartor m fl har jag använt sen dess.

Det jag har försökt ta till mig är att när en övning ska genomföras då ska jag också köra den med full kraft och fullt ut. Har jag ett gäng truliga sexor som jag vill sätta fart på då gäller det att ta i med vad jag har för att övningen ska bli lyckad. Om inte övningen tas på fullt allvar är den heller inte värd att göras.

Inspirationsstadiet

Under tvådagarskursen på Fjärdlången koncentrerades övningarna mest på det "högsta" stadiet i "flow learning" inspirationsstadiet. Och här får jag problem...

Jag vill att mina elever under en dag någon gång ska känna känslor som lugn, förundran, vördnad och närvaro. Jag vill dock inte överstiga en naturvetenskaplig gräns med förklaringsmodeller och ord som magiskt, heligt, energiflöden, "Mother Earth", "mindfulness" och liknande. Sådana känslor kan jag visst tillåta mig själv när jag sitter där på en stubbe i skogen men i min roll som naturpedagog försöker jag hitta en rågång till det jag tycker är privat och eget och religiöst. En del av Cornells övningar går längre än vad jag känner mig bekväm med. Dock ska sägas att jag ju kan använda övningarna så långt jag själv vill.

Naturvetenskap eller magi

Att jag inte alltid känner mig bekväm med en del av övningarna betyder inte att de inte kan beröra. En av övningarna vi gjorde på Fjärdlången

var "silent sharing walk". En övning där man i en liten grupp under tystnad pekar ut eller på något sätt visar platser eller företeelser man upptäckt längs stigen tidigare för varandra. Det handlar om att dela sin inspiration i gruppen. Jag gjorde detta tillsammans med min kompis Gunilla och Cornell själv. Vi gick tätt ihop och han visade på det ena barret och svampen efter den andra. Och jag kände mig ruskigt obekvämt. Vad skulle jag hitta på att visa? Det kändes faktiskt lite larvigt. Då ser jag i en solstrimma en blomfluga som hovrar i luften precis stilla. Jag pekar sakta mot flugan som då tydligt tar mitt finger som en "marker", en referenspunkt i tillvaron. När jag flyttar fingret fram och tillbaka hänger flugan med strax ovanför fingertoppen och landar till slut på densamma. Jag för fingertoppen ner till ansiktshöjd och vi kunde förundrat titta på den i några sekunder innan flugan fått nog och flög iväg. I det lilla formatet var detta en stark upplevelse för oss alla tre. Var det bara naturvetenskap eller tur eller hade det något med energiflöden och magi att göra. Det undrar jag fortfarande över.

N" H"

Källor

Cornell, Joseph: *Sharing nature with children*, I och II
Wiborn, Peter och Lars-Erik Larsson: *Naturlig närvaro*

Välkomna att ra Naturskolans 30-årsjubileum den 11-12 oktober 2012 vid Sveriges första naturskola på Söderåsen

Temat för jubileet är hållbar utveckling och priset är 1600 kr. I priset ingår boende, mat och föreläsare.

Naturskoleföreningen firar och arrangerar tillsammans med Naturum och Centrum för naturvägledning.

Gör din anmälan på Naturskoleföreningens hemsida www.naturskola.se senast 31 augusti.

Torsdagen den 11 oktober

Plats: Röstånga turistbyrå

12.00 Samling och intagande av en Hållbar lunch samt incheckning på vandrarhem

13.00 Vi prövar Hållbara övningar från den nya boken "Att lära ute om hållbar utveckling". Naturskolor som skrivit får presentera sin övning.

14.30 Hållbart fika.

15.00-18.00 Forumteater och Hållbart lärande

i två parallella seminarier med Centrum för naturvägledning.

19.00 Hållbar fest à la 1982 i Röstånga stationshus. Vi övernattar på Söderåsens vandrarhem "Villa Söderåsen"

Fredagen den 12 oktober

Plats: Skäralid

08.00 Samling i Skäralid runt den 30-åriga, Hållbara boken.

08.30 Presentation av naturum och dess utställning. Åsa Elfström

09.30 Hållbara övningar i Skäralidsravinen med flera naturskolor. Hållbart fika på vägen.

11.00 Perspektiv på lärande om hållbar utveckling. Helen Hasslöv

12.15 Hållbar lunch och avslutning.

Naturskolan i Lund

Naturskolan på Söderåsen

Naturum Söderåsen

Läromedel

Att lära in matematik ute, 2005, bok av Molander, Bucht, Wejdmark, Lättman-Masch, Hedberg, 146kr inkl moms.

Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in engelska ute, 2007, bok av Lotta Carlegård. 146 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära matematik ute. Förskolan, 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 192 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute året runt, 2007, bok av Lättman-Masch och Wejdmark, Nynäshamns Naturskola, 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära teknik ute, 2009, bok av Carina Brage. 176 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in svenska ute, 2010, bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin, Persson, Grantz, Lindblad, Sang. 218kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Naturpedagogik, bok av Germund Sellgren, 415 kr exkl moms, www.gleerups.se

Utomhusdidaktik, bok av Lundegård, Wickman, Wohlin, Studentlitteratur

Naturkontakt, berättelser, bok av Ammi Wohlin, ammi.wohlin@telia.com, ammi.wohlin@hallbarframtid.se

Smådjur i Kristianstads vattenrike, häfte 30 kr, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Vattenrikesnurran, 300 kr för 15 st, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Vattenexperiment, häfte 40 kr, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Energikompendium, 40 kr, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Musik-CD, Välkommen in i naturen, omarbetad och nyinspelad släpps våren 2012, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Musik-CD, Med öppna ögon, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Musik-CD, Matematikmusik, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Sinnenas skog, miljöpedagogik på Pereyra, 60 kr, info@framtidstjorden.se

Smådjur på land, häfte 30 kr, Falu Naturskola, naturskolan@falun.se

Upplev naturen med alla sinnen, både på svenska och engelska, häfte för er som arbetar med funktionshindrade, 125 kr + porto. Vuxenhabiliteringen 018-611 6774

Vattenkort med vattendjur, 50 kr inkl moms, 021- 530 60, jan-christer.svensk@vasteras.se

CD-skiva med vattendjur, bilder att fritt användas, 250 kr inkl moms, 021-530 6, jan-christer.svensk@vasteras.se